

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
Кафедра німецької та романської філології

ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
ЛІЦЕЮ НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота (проєкт)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр

Виконала: студентка 4 курсу 08-491 групи

Спеціальності: 014.02 Середня освіта (мова і література німецька, англійська)

Освітньо-професійної програми: Середня освіта (мова і література німецька)

Свердель Крістіна Олександрівна

Керівник: к. п. н., доцент Гоштанар І. В.

Рецезент: к. п. н., доцент Кострубіна О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Засади формування фразеологічної компетентності в процесі навчання німецької мови в ліцеї	5
1.1. Фразеологічна компетентність як важлива складова творчого розвитку особистості.....	5
1.2. Зміст та етапи формування фразеологічної компетентності учнів.....	9
РОЗДІЛ 2. Формування фразеологічної компетентності в навчальному процесі: проблематика, типи вправ на засвоєння фразеологізмів учнями ліцею	15
2.1. Принципи побудови ефективної системи вправ на формування фразеологічної компетентності.....	15
2.2. Система вправ на опанування фразеологізмів до теми «Людина: зовнішність та риси характеру» на уроках німецької мови.....	19
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ	37
Додаток А. Фразеологічні одиниці до теми «Людина: зовнішність та риси характеру».....	37

ВСТУП

Вивчення різних аспектів фразеології знаходить своє відображення у працях багатьох вітчизняних і закордонних дослідників. Актуальним на сьогодні є вивчення функціональних фразеологічних одиниць крізь призму концептуальних зв'язків. Аналіз лінгвокультурно-маркованого матеріалу поглиблює розуміння важливих питань сучасного мовознавства.

На сучасному етапі розвитку системи загальної середньої освіти спостерігається тенденція до формування творчої особистості, котра вміє ефективно використовувати отриманні знання у практичній діяльності. Реалізація цієї мети залежить від вчителя і практичного засвоєння фразеологічного матеріалу в навчального процесу сучасної школи. Вивченню питань удосконалення змісту і методики збагачення словникового запасу учнів закладів загальної середньої освіти присвячена низка наукових розвідок таких учених, як Т. Байбара, Н. Бібік, В. Бондар, М. Вашуленко, О. Пометун, К. Пономарьова, О. Савченко та ін.

Актуальність теми обумовлена необхідністю визначення значення фразеологічної компетентності в процесі формування творчої особистості учнів ліцею, розробки науково обґрунтованої й методично виправданої системи роботи з фразеологічними одиницями в процесі вивчення німецької мови.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі методики формування фразеологічної компетентності учнів ліцею в процесі вивчення німецької мови.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

- 1) систематизувати сучасні уявлення науковців про лінгвокультурологічні особливості фразеологічних одиниць;
- 2) розкрити поняття «фразеологічна компетентність», виявити його зміст та структуру;

3) з'ясувати методика формування формування фразеологічної компетентності учнів ліцею, та розробити серію вправ і завдань на опанування фразеологічних одиниць німецької мови.

Методи дослідження. У ході вирішення поставлених завдань було застосовано такі методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, методичної та лінгвістичної літератури з метою визначення наукових основ дослідження, спрямована вибірка фразеологізмів німецької мови, описовий метод.

Практична значимість полягає в тому, що отримані висновки про дидактичний потенціал фразеологічних одиниць, розглянуті методи і прийоми роботи з фразеологічними одиницями в процесі вивчення німецької мови учнями ліцею, а також розроблена система вправ і завдань можуть бути використані в подальших розробках з цієї проблематики.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (59 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 44 сторінки друкованого тексту, з них 29 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ЛІЦЕЇ

1.1. Фразеологічна компетентність як важлива складова творчого розвитку особистості

У сучасному глобалізованому світі знання іноземної мови вже не є перевагою людини. Однак сформована фразеологічна компетентність дозволить не тільки продемонструвати глибину знань та інтерес до іноземної мови, а й дозволить успішно соціалізуватися в новому середовищі носіїв мови завдяки підвищенню лінгвокультурного рівня особистості.

Відомо, що структура мови є складною системою, що складається з декількох рівнів, одним з яких є лексико-фразеологічний (І.А. Горчакова). Однак саме на фразеологічному субрівні мови найбільш відкрито зображені особливості пізнавального досвіду конкретного народу, риси його матеріальної й духовної культури.

Фразеологічний субрівень мови є найважливішим компонентом національної культури. Вивчення фразеології на заняттях з іноземної мови надає учням можливість не тільки опанувати саму мову, а й «зануритися» у чужу національну культуру, зрозуміти й оцінити її специфіку.

На думку багатьох учених (О. Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г. Є. Борецька та ін.), аналіз фразеології досліджуваної іноземної мови дозволяє виокремити найбільш значущі для того чи іншого етносу поняття, що вербалізуються на рівні номінації, оскільки фразеологічний склад будь-якої мови формується в першу чергу за допомогою мовних одиниць.

Осмислення цих понять є важливим для опанування іноземної мови, а значить, і для розуміння чужої культури. При такому підході (О.І. Пометун,

Л.В. Пироженко) мова виступає як важлива її складова і форма вираження національного погляду на світ.

У зв'язку з цим стає очевидною необхідність формування фразеологічної компетентності учнів. Цей процес ми розглядаємо як одним з базових завдань, що реалізуються в процесі навчання німецької мови.

З'ясовано, що термін «фразеологічна компетентність» вперше був введений у лінгвістику Є. А. Добридневою [21, с. 3] і в даний час активно використовується в науково-методичних роботах [17, 36, 37], хоча не зафіксований у словнику методичних термінів [2].

Під терміном «**фразеологічна компетентність**» розуміється частина комунікативної компетентності й здатність реалізувати мовленнєву та соціокультурну компетентності в різних ситуаціях спілкування, що має на увазі адекватне сприйняття ситуації та використання в мовленні фразеологічних одиниць іноземної мови поєднуючи це зі знаннями в області лінгвістики, країнознавства, соціолінгвістики та культурології. Фразеологічна одиниця трактується нами як стійка контекстуальна одиниця [37].

Стверджувати, що учень опанував фразеологічну компетенцію, зазначає О.І. Пометун, можна тільки в тому випадку, коли він має уявлення про фразеологічну систему, що вивчається, і може використовувати цю систему на практиці [34].

Здатність учнів висловлювати свої думки та розмовляти іноземною мовою коректно, виразно, образно, включаючи все багатство мовленнєвих засобів, у тому числі й фразеологічних одиниць (далі – ФО), є однією з найважливіших характеристик комунікативної компетентності. Без знання ФО учень не стане повноцінним та рівноправним учасником бесіди з носіями мови, що вивчається, оскільки не зможе вільно оперувати ними в різних комунікативних ситуаціях. Цим і зумовлена потреба формування фразеологічної компетенції учнів ліцею, що включає наступні знання:

- 1) фразеологічного словника і здатність розуміти значне число ФО;
- 2) системи граматичних правил вживання ФО в мові;
- 3) функціональних обмежень вживання ФО в різних сферах діяльності;
- 4) основних способів включення ФО в контекст з метою досягнення адекватного сприйняття інформації;

а також уміння:

- 1) адекватно сприймати речення, яке містить ФО;
- 2) орієнтуватися в ситуації спілкування, враховувати рівень загальних і лінгвістичних знань співрозмовника, його фразеологічну компетентність, уникати комунікативних невдач;
- 3) використовувати ФО в різних мовленнєвих жанрах [4].

Відзначимо, що ці знання і вміння, якщо складають зміст фразеологічної компетенції, можуть виступати як об'єкти контролю при визначенні рівня сформованості даної компетенції.

Під об'єктами контролю ми, слідом за Е. Г. Азімовим і А. М. Щукіним, розуміємо знання, мовленнєві навички й вміння, що становлять зміст визначеної компетенції [2, с. 173]. Безперечно, об'єкти контролю необхідні для досягнення максимально точного уявлення про те, які знання, вміння та навички учня будуть змінюватися в процесі опанування цієї компетенції. А це, у свою чергу, допомагає визначити конкретні знання й вміння, які складають структуру володіння мовою в цілому.

Актуальність формування фразеологічної компетенції в мовленні учнів очевидна. Проблематика цього питання включає в себе наступні аспекти:

- 1) недостатню представленість фразеологічного матеріалу в підручниках і навчальних посібниках з німецької мови;
- 2) невирішеність питання про обсяг ФО, що підлягають включенню в навчальну практику, а також недостатню розробленість лінгвометодичних основ відбору ФО і способів їх презентації в аудиторії;

3) відсутність розробки системи вправ, спрямованої на формування навичок і вмінь сприйняття, розуміння і використання в мові ФО;

4) необхідність узагальнення та осмислення інформації щодо необхідної темі у світі останніх досягнень в галузі лінгвістики, лінгводидактики та культурології [4].

Аналіз науково-методичної та навчальної літератури (І.Л. Бім, О.І. Пометун, Л.В. Пироженко та ін.) свідчить про розбіжності у поглядах на потребу учнів у опануванні фразеологією й недостатньою розробленістю методики навчання учнів, розуміння й вживання ФО.

Формування фразеологічної компетентності являє собою складний процес, який можна оптимізувати [17]. Розглянемо основні, на наш погляд, напрямки оптимізації цього процесу.

Вивчення ФО має ґрунтуватися насамперед на знаннях (розумінні) семантики фразеологізму [17].

Під час вивчення ідіом (фразеологічних єдностей) доцільно використовувати наочний матеріал, що візуалізує актуальне значення ФО, і образ, що лежить в основі цього значення. Розробка комплексу вправ повинна бути спрямована на формування навичок і вмінь сприйняття, розуміння і використання в мові ФО.

Формування фразеологічної компетенції вимагає від учнів ліцею достатніх фонових знань, соціокультурного фону, у контексті якого функціонує німецька мова [14]. Умовою ефективної роботи аудиторії з ФО є опора на лінгвістичний та лінгвокультурологічний підхід.

Відомо, що ФО у всіх мовах тісно пов'язані з характером образного мислення народу, зображають історію, культуру, традиції суспільства. У зв'язку з цим заняття з опанування ФО повинні будуватися таким чином, щоб учні могли співвідносити елементи з німецької мови та культури з рідною мовою та культурою. Для цього потрібно акцентувати увагу учнів на зіставленні німецьких ФО з ФО рідної мови [19, с. 62].

Формуванню фразеологічної компетентності учнів сприяє робота над текстами в аспекті «домашнє читання». Багато художніх творів є джерелами які містять дуже багато фразеологічного матеріалу. ФО подаються в контексті твору, тому, можна викреслити проблему створення природного контексту для їх введення й відпрацювання. Крім того, під час обговорення текстів учні висловлюють емоційно-оцінне ставлення до прочитаного, що дозволяє їм використовувати в мовленні засвоєні фразеологізми [17, с. 87].

Підсумовуючи, зазначаємо, що правильне вживання в мовленні ФО, які, до речі, відносяться до виражальних засобів мови, та які не належать до конкретного завдання, відбувається лише тоді, коли у людини з'являється бажання їх вживати, або ж інакше це буде не фразеологічний еквівалент. Тому методика навчання учнів ФО повинна бути спрямована на формування, розвиток і підтримання позитивного відношення учнів до фразеологізації власного мовлення.

1.2. Зміст та етапи формування фразеологічної компетентності

Навчання учнів ліцею мистецтву іноказання є нелегким завданням, тому що вчителю необхідно безперервно знаходити додаткові джерела країнознавчих знань. Таким невичерпним джерелом є ФО, однією з ознак котрих є узагальнений характер, що дозволяє використовувати ці одиниці в процесі вивчення німецької мови на всіх етапах навчання.

Згідно з вимогами діючих освітніх програм, пропонованих до навчання німецької мови у ліцеях, формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та соціокультурної компетенцій відбувається при оволодінні учнями лексичним матеріалом [30]. Умовно цей матеріал підрозділяється на еквівалентний, фоновий і безеквівалентний. Еквівалентна лексика, зазначає Н. Бібік, практично не викликає в учнів труднощів при її вивченні, тому особливу увагу в процесі навчання німецької мови приділяється фоновій та безеквівалентній лексиці, до якої відносяться фразеологічні одиниці [8].

Фразеологічні одиниці або фразеологізми трактуються як стійкі, лексично неподільні і цілісні за значенням словосполучення [23, с. 178]. У реченні ФО виконують функцію окремої лексеми і являють собою складне явище, за допомогою якого передається яскравість, виразність і емоційність мови.

Як показало проведене дослідження, основними етапами формування мовленнєвої лексичної навички є:

- 1) презентація блоку ФО, об'єднаних за будь-яким критерієм;
- 2) зіставлення ФО німецької та української мов;
- 3) розпізнавання, розуміння та запам'ятовування фразеологізмів;
- 4) первинне вживання фразеологізмів в окремих фразах й підготовлених висловлюваннях;
- 5) вживання фразеологізмів у непідготовленому (неавтиматизованому) монологічному й діалогічному мовленні з метою вирішення комунікативного завдання [9].

На практиці кожен етап має свої особливості, тому необхідно ретельно підбирати й складати комплекс вправ з навчання фразеологізмам з урахуванням наступних вимог:

- 1) комплекс вправ повинен відображати основні етапи формування лексичної навички, названі вище;
- 2) вправи повинні бути складені з урахуванням вікових особливостей учнів;
- 3) комплекс вправ повинен бути сформований у контексті діалогу культур з урахуванням лінгвокраїнознавчого і комунікативного підходів;
- 4) складений комплекс вправ повинен враховувати штучний білінгвізм учнів [33, с. 65].

При складанні комплексу вправ для вивчення ФО на уроках німецької мови у ліцеї необхідно керуватися певними критеріями, до яких відносять:

- 1) тематичний критерій;

- 2) критерій частотності й вживаності;
- 3) критерій комунікативної цінності;
- 4) лінгвокультурологічний критерій [54].

Вправи для вивчення ФО німецької мови діляться на мовні та мовленнєві.

З метою осмислення й подальшого запам'ятовування структури ФО, відібраних для вивчення, пропонуються мовні вправи. Даний вид вправ використовується на таких етапах формування лексичної навички, як презентація блоку фразеологізмів, об'єднаних за будь-яким критерієм; зіставлення фразеологізмів в німецькій та українській мовах; розпізнавання, розуміння і запам'ятовування фразеологізмів [8].

Види мовних вправ:

- розрізнення ФО на слух, їх виділення з наданих діалогів;
- пошук відсутніх, навмисно пропущених компонентів ФО;
- порівняння запропонованих німецьких ФО та їх еквівалентів українською мовою;
- підстановка вивчених ФО замість окремих слів або словосполучень (заміна даних слів та виразів їх синонімами-фразеологізмами);
- підбір антонімів-фразеологізмів окремих слів і виразів [33, с. 65].

Міцному засвоєнню та подальшому закріпленню ФО сприяють мовленнєві вправи, які, в свою чергу, поділяються на підготовчі, тренувальні та завершальні. Різниця між даними вправи криється в можливості вибору мовних засобів: наприклад, при виконанні підготовчих вправ даний вибір обмежений (учень вибирає із запропонованих йому засобів ті, яким він більше симпатизує), при виконанні власне мовних вправ учень самостійно приймає рішення, які саме мовні засоби він буде використовувати [31, с. 153].

На етапі первинного вживання ФО в окремих фразах і підготовлених висловлюваннях використовуються підготовчі вправи, до яких відносяться такі вправи, як:

- утворення із запропонованого набору слів та словосполучень коротких речень;
- використання вивчених ФО у конкретних ситуаціях, установка яких дається вчителем;
- вправи, орієнтовані на переклад ФО [30].

На заключному етапі вживання фразеологізмів у невідготовленому монологічному й діалогічному мовленні з метою вирішення комунікативного завдання застосовуються власне мовленнєві вправи, які поділяються на умовно-комунікативні та комунікативні вправи [8].

Вправи, спрямовані на представлення будь-якої запропонованої ситуації з використанням ФО й опис епізодів або картинок, що ілюструють певні фразеологізми, утворюють умовно-комунікативні вправи.

Комунікативні вправи спрямовані на вміння використовувати вивчені ФО з метою вирішення комунікативних завдань. Дані вправи являють собою спонтанні, невідготовлені монологічні або діалогічні висловлювання учнів.

Учні, які успішно впоралися із запропонованим їм комплексом завдань з вивчення німецьких ФО, згодом здатні самостійно виражати свій емоційно-психологічний стан, власні думки та наміри в більш точній та природній формі за допомогою фразеологізмів [14].

Таким чином, робота з ФО починається з пропозиції учням розглянути зображення й / або вивчити епізод, прочитати відповідні йому написи та припустити значення ФО. Таким чином, на даному етапі учні застосовують мовну здогадку.

Потім пропонується самостійно співвіднести ФО та відповідні їм картини й / або епізоди, здогадатися про їх значення. У зв'язку з тим, що

ФО не можна перекладати дослівно, учні висловлюють свою власну інтерпретацію її значення на основі зображення або епізоду.

На наступному етапі вчитель пропонує учням прослухати певну ситуацію з використанням даних ФО, після чого учні висловлюють власну думку щодо контексту, тобто вчитель пропонує комунікативне значення фразеологізму [20, с. 110]. Крім того, рекомендується використовувати метод навчальної бесіди, що реалізується за рахунок постановки учителем основних, додаткових та інших видів питань, дозволяє підвести учнів до кращого розуміння сенсу ФО, а також дозволяє їм зробити правильні висновки щодо актуальних проблем країн, що вивчаються й особливостей німецького менталітету, яскраво відображених у ФО [20, с. 110].

Подальшою метою роботи з ФО є закріплення вивченого лексичного матеріалу. При первинному закріпленні вивченого матеріалу учні складають речення з вивченими одиницями. Подальше закріплення супроводжується складанням діалогу з використанням певної ФО. Після кількох уроків по вивченню й закріпленню ФО організовується групова робота: учні складають і розігрують розповідь або казку з використанням якомога більшої кількості вивчених ФО.

Запропонована методика, на думку С.Ю. Ніколаєвої, підтверджує свою ефективність на практиці. Вивчення нового лексичного матеріалу проходить успішно: учні не просто засвоюють ФО, але і застосовують їх у своїй активній мові [31, с. 129].

Окремо варто відзначити той факт, що використання ФО на уроках німецької мови є одним з найбільш ефективних прийомів забезпечення зацікавленості учнів, їх працездатності та активності [14, с. 110]. Крім того, використання фразеологічних одиниць розвиває і творчу ініціативу учнів, дозволяючи висловлювати власні думки і почуття, що сприятливо позначається на психологічному кліматі в класі протягом уроку.

Як зазначає Н.Д. Гальскова та Н.І. Гез, заучування німецьких ФО розвиває пам'ять учнів, дозволяє їм швидко й адекватно відбирати лексичні одиниці та розвиває емоційну виразність й експресивність мови [14, с. 110]. При пошуку еквівалента в рідній мові або спробі пояснити сенс досліджуваного ФО розвиваються перекладацькі вміння й навички, а також відбувається стимуляція учнів до роботи із фразеологічними словниками, що позначається на розширенні вокабуляра учнів.

На підставі усього вищесказаного можна зробити висновок про те, що ФО дозволяють ілюструвати власну думку й узагальнювати її в короткій та лаконічній формі. Вивчення ФО на уроках німецької мови сприяє кращому оволодінню цим предметом; відбувається розширення не тільки лексичного запасу учнів, а й країнознавчих знань, так як ФО беруть безпосередню участь у формуванні певної картини світу, відображають національно-культурну специфіку мови та мають символічне значення, завдяки фразеологічним одиницям можливо зрозуміти національні стереотипи сприйняття навколишньої дійсності.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТИПИ ВПРАВ НА ЗАСВОЄННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УЧНЯМИ ЛІЦЕЮ

2.1. Принципи побудови ефективної системи вправ на формування фразеологічної компетентності

Основною метою навчання є практичне володіння іноземною мовою, тобто використання її як засобу комунікації. У навчально-методичній літературі термін «комунікативні вправи» не завжди вживається відповідно до значення самого словосполучення. У більшості випадків позначають вправи з комунікативною конструкцією, які по суті мають навчально-тренувальний характер і мало сприяють розвитку комунікативних умінь [36].

Комунікативні вправи у нашому розумінні – це форми роботи, що розвивають уміння і навички повноцінного, осмисленого мовлення, яке виникає та існує в умовах природного мовного спілкування.

Будь-яка система навчальних дій передбачає перелік і організацію прийомів роботи, наявність деяких критеріїв відбору матеріалу і т.і. Зрозуміло, що ефективну систему вправ з розвитку усних умінь і навичок можна побудувати тільки на чітких принципах навчання, сформульованих на основі всебічного аналізу даних сучасної методичної науки. До системи відомих принципів дидактики належать науковість, доступність і посильність, свідомість і активність, наочність та ін. Завдання методики викладання іноземних мов полягає у формуванні положень, які б були надійним орієнтиром для організації раціонального навчання іноземної мови взагалі, її окремих аспектів і видів мовної діяльності зокрема [14, с. 110].

Як зазначає І. Потюк, розвиток творчих здібностей та вмінь під час вивчення навчальних дисциплін – запорука успішної учбової діяльності [36]. Саме тому перед вчителем постає важливе завдання: навчити учнів здобувати

необхідні знання протягом навчання. Це можливо лише за умови використання різних форм проблемного навчання, які сприяють ефективному розвитку пізнавальної активності учнів, творчого мислення, вихованню у них потреби і вміння постійно збагачувати свої знання [33].

Слід зазначити, що рівень сформованості творчої активності залежить від особистості учня, від наявності і розвиненості природжених задатків. Виходячи з цього, розробка системи вправ і творчих завдань повинна бути диференційною, в залежності від особистості того чи іншого учня [4, с. 116]. Отже, треба використовувати системи творчих завдань з урахуванням індивідуальних здібностей студентів

Лексичний аспект спілкування має певні особливості, які полегшують його засвоєння, і такі, що його ускладнюють. До перших відноситься зв'язок лексики із змістом комунікації, на що спрямована увага комунікантів [31]. Це сприяє концентрації їх уваги і врешті-решт – засвоєнню. До других відноситься практично невичерпний запас лексики будь-якої західноєвропейської мови, а також великі труднощі засвоєння іншомовної лексики, що пов'язані з формою слова, його значенням / значеннями, характером вживання, а також розходженням зі словами рідної мови [31].

Викладене дозволяє зробити висновок про необхідність тривалої і трудомісткої роботи з метою засвоєння іншомовної лексики, яка передбачає як безперервне накопичення і розширення словникового запасу, так і оперування ним у різних видах мовленнєвої діяльності. Лексична правильність мовлення визначається сталістю лексичних мовленнєвих навичок.

В акті комунікації суттєве значення відіграють ФО. Оволодіти фразеологією іноземної мови – значить здобути високий рівень володіння мовою, тобто, фразеологія є одним з найбільш складніших аспектів вивчення іноземної мови [19, с. 62]. Для людини, яка вивчає іноземну мову, ФО чужої мови завжди являють собою значні труднощі, особливо у тому випадку, якщо

в рідній мові комуніканту немає аналогій в образі та значенні фразеологічної одиниці.

Розгляд ФО німецької мови на фоні національно-культурної семантики важливий для навчального процесу, тому що з методичної точки зору розкриття мотивації ФО підвищує рівень володіння ними, забезпечує краще запам'ятовування, підвищує інтерес до мови [19, с. 62].

Сьогодні загальноприйнятим є положення про те, що необхідно поєднувати вивчення іноземної мови з ознайомленням із культурою народу – носія мови. ФО з національно-культурною семантикою можуть бути використані:

1) На практичних заняттях з мови під час проходження таких лексичних тем:

а) під час вивчення тем «Географічне положення країни», «Економіка», «Міста Німеччини»;

б) під час вивчення теми «Їжа» – традиційні назви страв та напоїв;

в) під час знайомства з природними умовами, сільським господарством країни – фразеологізми, що відображають особливості природно-географічного середовища;

г) під час знайомства з окремими етапами історії Німеччини — фразеологізми, що відображають історичні події й факти;

д) складовою частиною мовленнєвого етикету є традиційні привітання й побажання.

2) На заняттях з перекладу, тому що лінгвокраїнознавство забезпечує адекватне розуміння тексту, а тому відіграє першочергове значення під час перекладу як суспільно-політичних, так і літературних текстів.

3) У роботі з художніми текстами (аналітичне читання), а також на заняттях з домашнього читання, тому що лінгвокраїнознавчий підхід до

розгляду фразеології забезпечує, як і під час перекладу, можливість адекватного сприймання тексту.

4) Під час співставлюваного вивчення фразеологічних одиниць німецької та української мов.

5) Для складання (навчального) словника фразеологізмів з національно-культурною семантикою, тобто в практичній лексикографії [19, с. 63].

б) Для позааудиторної роботи в гуртковій роботі.

Після проведення аналізу теоретичної та методичної літератури з питання організації учбового матеріалу, навчання лексики; ФО, ми пропонуємо комплекс вправ на базі слідуючих принципів:

а) відповідність вправ завданню засвоєння слів (вправи для засвоєння активного та пасивного словника),

б) розподіл вправ відповідно меті запам'ятовування слів та збереження їх у пам'яті,

в) семантична цінність, тобто висловлювання за допомогою фразеологічних зворотів важливих понять з різних сфер людської діяльності,

г) стилістична необмеженість (перевага не надається жодному із стилів мовлення).

Чим вищі показники фразеологізмів за цими критеріями, тим цінніші вони для процесу навчання іноземної мови і тим скоріше вони мають бути включені до словника-мінімуму.

2.2. Система вправ на опанування фразеологізмів до теми «Людина: зовнішність та риси характеру» на уроках німецької мови у ліцеї

I. Phonetische Übung (фонетичне завдання)

1. *Lesen Sie die folgenden Sprichwörter vor. Achten Sie dabei auf Ihre Aussprache.*

- Not am Mann, Mann voran.
- Andere Jahre – andere Haare.
- Wer will haben, muß auch graben.
- Wer erzieht, der regiert.
- Stille Wasser sind tief.
- Zuerst besinnen, dann beginnen.
- Keine Rose ohne Dornen.
- Reden ist Silber, Schweigen ist Gold.
- Ohne Fleiss kein Preis.
- Träume sind Schäume.

2. *Erklären Sie deutsch, was diese Sprichwörter bedeuten.*

II. Lexikalisch - grammatische Übungen (лексично - граматичні завдання)

1. *Ersetzen Sie die fettgedruckten Wörter durch die entsprechenden PH*

1. Dein Bruder ist *ein nachsichtiger* Mensch.
2. Stets hat sie darauf geachtet, daß ihre Söhne *gepflegt angezogen* das Haus verließen.
3. Mein Freund ist immer *pessimistisch*.
4. Ich kannte ihn erst eine halbe Stunde, aber an seinen Fragen merkte man, daß er *alles gut kennt*.
5. Er hat ja manchmal ganz gute Ideen, wenn er nur nicht *großtun wollte*.

6. Erika ist *überempfindlich*. Sobald man sie kritisiert, ist sie sofort beleidigt.

7. Sind die Eltern nicht dabei, benimmt sich der Junge *sehr frech*.

8. Ihn kannst du nicht überzeugen, der ist *stur*.

Die phraseologischen Synonymgruppen, die als Grundlage in den lexikalisch-grammatischen Aufgaben verwendet werden

(ДОДАТОК ДО ВПРАВ)

1.	- <i>In etw. zu Hause sein</i>	
	- <i>etw. im kleinen Finger halten</i>	“sich auskennen”
	- <i>mit etw. auf du und du stehen</i>	(добре розбиратися в чомусь)
	- <i>in einer Sache daheim sein</i>	
2.	- <i>Gut bei Leibe sein</i>	“dick sein”
	- <i>Speck auf den Rippen haben</i>	(бути повним)
3.	- <i>Frech wie Oskar</i>	“frech sein”
	- <i>frech wie ein Rohrspatz / eine Mücke</i>	(бути різким)
4.	- <i>J-d hat eine offene Hand</i>	“freigebig sein”
	- <i>sich nicht lumpen lassen</i>	(бути щедрим)
5.	- <i>Auf dem Geld sitzen</i>	“geizig sein”
	- <i>die Hand auf die Tasche halten</i>	(бути жадібним)
	- <i>die Laus um den Pelz schinden</i>	
6.	- <i>Schlank wie eine Tanne</i>	“groß, schlank und gutgewachsen”
7.	- <i>J-d trägt die Nase hoch</i>	“grosstun”
	- <i>sich aufblasen ein Frosch</i>	(зізнаватися)
	- <i>sich aufs hohe Pferd setzen</i>	
8.	- <i>J-d kann kein Wässerchen trüben</i>	“harmlos sein”
	- <i>j-d kann keiner Fliege etwas zuleide tun</i>	(бути необразливим)
9.	- <i>J-d hat etw. auf dem Kasten</i>	
	- <i>j-d ist nicht von gestern</i>	“klug sein”
	- <i>nicht von Dummsdorf sein</i>	(бути розумним)

- *j-d sieht durch drei Bretter*
10. - *Bei j-m kann man alle Rippen zählen* "mager sein"
 - *mager sein wie ein Hering ohne Rogen* (бути худорлявим)
 - *nichts als Haut und Knochen sein*
11. - *Ein Auge zudrücken* "nachsichtig sein"
 - *Erbsen Bohnen sein lassen* (бути поблажливим)
 - *j-m durch die Finger sehen*
12. - *Alles grau in grau sein* "pessimistisch sein"
 - *alles schwarz in schwarz sehen* (бути песимістом)
13. - *Geschmiegelt und gebügelt* "sauber, gepflegt angezogen"
 - *wie aus dem Ei gepellt* (бути охайно одягненим)
14. - *Stur sein wie ein Panzer / ein Bock* "stur sein"
 - *einen dicken Schädel haben* (бути впертим)
15. - *Empfindlich sein wie eine Mimose* "überempfindlich sein"
 - *eine Prinzessin auf der Erbse sein* (бути чуттєвим)

2. Setzen Sie die passenden phraseologischen Einheiten ein!

1. Sonst war mein Freund immer ..., aber jetzt lange Zeit im Krankenhaus und ist mager geworden.
2. Es wird schon noch etwas dauern, bis Paul voll genesen ist, dann wird er auch wieder mehr
3. Sie ist schon bald dreißig, aber immer noch schlank... .
4. Als er aus dem Krankenhaus kam, war er
5. Die Else ist wirklich ein harmloses, gutmutiges Schaf. Die tut doch
6. Er läuft immer in schäbigen Anzügen herum und vernachlässigt sein Äußeres, weil er
7. Er verdient gut, aber hält immer ..., gibt keinen Pfennig aus.
8. Sogar abends in der Kneipe unterhielt man sich über seinen Geiz und meinte, er würde
9. Sie kann immer helfen, denn sie lässt

10. Der Junge hat Er wird bald Filialleiter werden.
11. Hans lässt sich nicht übervorteilen, er ist nicht
12. Schon im ersten Lehrjahr brachte er ausgezeichnete Leistungen. Es stellt fest, dass er... .

Wählen Sie aus:

immer gut bei Leibe sein; durch drei Bretter sehen; etwas auf dem Kasten haben; nicht von Dummsdorf sein; Speck auf den Rippen haben; mager sein wie ein Hering ohne Rogen; schlank wie eine Tanne; keiner Fliege etwas zuleide tun; die Hand auf die Tasche halten; auf dem Geld sitzen; die Laus um den Pelz schinden; sich nicht lumpen lassen.

III. Lexikalische Übungen und schöpferische Aufgaben (Лексичні вправи та творчі завдання)

1. Informieren Sie sich über die Bedeutung folgender Redewendungen:

- a) *j-m aufs Haar gleichen*
j-m wie aus dem Gesicht sein
- b) *j-d hat alle Hände voll zu tun*
j-d weiß nicht, wo ihm der Kopf steht
- c) *arbeiten wie ein Pferd*
wühlen wie ein Dachs
wie ein Kapputer arbeiten
- d) *ein Buch mit sieben Siegeln*
etwas aus dem Effeff können

Tragen Sie das Ergebnis in die Tabelle ein

PH	Bedeutung	Beispiele

1.2 Fragen Sie Ihren Studienkollegen nach seinen Eltern. Verwenden Sie dabei die obengenannten Phraseologismen

1.3 “Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm”.

Stimmt es auch in Ihrem Fall? Schätzen Sie selbst ein, welche Charakterzüge Sie von Ihren Eltern geerbt haben und welche Sie sich selbst aneignen haben?

Womit sind Sie in sich selbst unzufrieden?

Wie möchten Sie es ändern?

Verwenden Sie in Ihrer Antwort PH (so viel wie möglich)

2. “Kleine Kinder – kleine Sorgen, große Kinder – große Sorgen” oder “Kleine Kinder drücken die Knie, große das Herz”

(Малі діти – малий клопіт, великі – великий)

sagt der Volksmund. Belegen Sie die Richtigkeit dieser Sprichwörter mit Beispielen aus Ihrem Leben.

3. Suchen Sie entsprechende phraseologische Äquivalente für folgende Eigenschaften:

- a) streitsüchtig;
- b) tüchtig;
- c) klug;
- d) kameradschaftlich;
- e) feig.

Bilden Sie damit Ihre Beispiele

4. Suchen Sie die PH, die “Hand”, “Kopf”, “Nase” als Komponenten haben

5. Erklären Sie den Sinn und den Bildgehalt folgender Redensarten:

- a) aus dem Häuschen sein;
- b) aus Rand und Band sein;
- c) guter Dinge sein;
- d) mit allen Wassern gewaschen sein;

e) sich nicht für dumm verkaufen lassen.

6. Lesen Sie diese Phraseologismen und ersetzen Sie sie durch Synonyme.

Erklären Sie die Bedeutung.

- (wie) *in Abrahams Schoß sitzen* (або *ruhen, schlafen*) жити, як у раю, як у бога за пазухою (бібл.досл. як у лоні Авраамовім);

- *ins ewige Leben* (або *zur ewigen Ruhe, in die Ewigkeit eingehen*) висок, евф. померти, заснути навіки, вічним сном;

- *ein gutes Gewissen ist das beste Ruhekissen* присл. хто чисте сумління має, той спокійно спати лягає;

- *ein böses Gewissen hat Wolfshne* (тж. *bös' Gewissen, böser Gast, ~der Ruhe noch Rast*) присл. совість спати не дає;

- *seine müden Knochen ausruhen* (або *ausstrecken*) розм. дати своїм кісткам відпочинок, відпочити.

7. Wählen Sie unter Verwendung des Wörterbuchs Äquivalente aus der ukrainischen Sprache aus und vergleichen Sie sie mit den angegebenen Ausdrucksweisen der deutschen Sprache.

- *j-n abgöttisch lieben*

- *Affenliebe hegen*

- *(ach) du liebes Bißchen!*

- *ein junges* (або *nettes, liebes, hübsches*) *Ding*

- *lieber* (або *besser*) *heute ein Ei, als morgen ihrer drei* (або *als morgen ein Küchlein*) (тж. *ein Ei heute ist besser als eine Henne morgen*)

- *lieber ein Ende mit Schrecken als ein Schrecken ohne Ende*

- *lieber Flöhe hüten* (тж. *es ist leichter, einen Sack Flöhe zu hüten*)

8. Welche Bezeichnungen gebraucht der Volksmund für kluge Menschen?

9. Wie sagt der Volksmund, wenn er jemand als "dumm" bezeichnen möchte?

10. Bilden Sie einige Situationen. Gebrauchen Sie dabei die angeführten Phraseologismen.

- *lieber Flöhe hüten* (мж. *es ist leichter, einen Sack Flöhe zu hüten*) розм. *жарт*, усе що завгодно, тільки не це;

- *seine (helle) (або заст. liebe) Freude an etw. (D), an j-m haben* розм. відчувати справжнє задоволення, насолоду від чого-н., не натішитися ким-н., чим-н.;

- *eine Frucht der Liebe* дитя кохання (позашлюбна дитина);

- *j-m Gutes (und Liebes) erweisen* зробити послугу кому-н., зробити добро кому-н.;

- *kleine Händel stärken die Liebe* присл. милі посваряться — краще помиряться.

11. *Wie verstehen Sie folgende Sprichwörter? Erklären Sie in einer Situation jedes Sprichwort:*

- Außen blank, innen Stank
- Kein Leid ohne Freud
- Öl ins Feuer gießen

12. *Arbeiten Sie zu zweit. Verwenden Sie in Ihren Gesprächen folgende Wendungen:*

- a) Da lacht die Koralle (“das ist doch lächerlich”)
- b) Der Rest ist schweigen (“darüber spricht man am besten nicht”)
- c) Da haben wir den Salat (“etwas Unangenehmes, ein Unglück”)
- d) Da hast du dich geschnitten (“sich sehr täuschen”)

13. *Merken Sie sich!*

Große Rosinen im Kopf haben (мати великі плани)

Alles grau in grau sehen (бути песимістом)

Wie seine eigene Westentasche kennen (добре знати)

Für j-n den Linhalten (бути відповідальним, турбуватися за когось)

a. *Lesen Sie den Dialog, achten Sie auf die neuen Redewendungen*

Dialog I

Anna: Setz dich! Mach's dir bequem, erzähl! Schnell! Oder ich kriege alle möglichen Zustände!

Olga: Was gibt es da zu erzählen? Du hast wahrscheinlich den Brief schon gelesen?

Anna: Wo denkst du hin! Ich lese nie Briefe, die nicht an mich gerichtet sind!

Olga: Schon gut! Also die beiden heiraten und haben große Rosinen im Kopf. **Anna:** Na, ich weiß nicht. Ich sehe alles grau in grau für die beiden. Charaktermäßig passt er gar nicht zu ihr.

Olga: Es gibt keinen Grund für deine Schwarzseherei. Er ist ein feiner Kerl.

Anna: Für einen Ehepartner, einen Ehemann gehört ein bisschen mehr als nur ein feiner Kerl zu sein.

Olga: Und das wäre?

Anna: Erstens muss man den zukünftigen Ehemann wie seine eigene Westentasche kennen. Und sie sind nicht lange miteinander bekannt.

Olga: Das gibt sich. Er liebt Nina.

Anna: Liebe in der Ehe ist Vertrauen, Verlässlichkeit, Zweisamkeit. Nur die Familie, wo beide füreinander den Kopf hinhalten, ist eine richtige Familie.

b. Geben Sie den Inhalt des Dialogs wieder

c. Spielen Sie den Dialog, führen Sie auf dieser Grundlage ähnliche

Gespräche

d. Beantworten Sie folgende Fragen:

1) Wie stellen Sie sich Ihren Ehepartner vor?

2) Worauf soll es in einer Partnerschaft ankommen?

Dabei können Ihnen folgende Redensarten behilflich sein:

a) "einen kühlen Kopf behalten" - "die Fassung bewahren"

b) "sein Herz an j-n verloren haben" - "in j-n verliebt sein"

c) "ein Mann der Tat" - "j-d, der entschlossen handelt"

d) “in sicheren / guten Händen sein” - “j-m anvertraut werden, der gut für einen sorgt”

e) “sich echt und recht benehmen”

14. Merken Sie sich die Redensarten, die in diesem Dialog auftreten

a) Das kommt nicht in Frage! “nicht in Betracht”

b) Red’ also keinen Stuss! “Unsinn”

c) Das kannst du dir an den Hut stecken! “mitnehmen oder hinauswerfen”

d) Weg vom Fenster sein “keine Chance haben”

e) sich freuen wie ein Schneekönig “sich sehr freuen”

f) das kann mir gestohlen bleiben! “Ausdruck der Ablehnung”

14.1. Lesen Sie den Dialog und achten Sie auf die neuen Redensarten

Dialog II

Olga: Was? Heute willst du dich nach einem Kleid umsehen? Wo wir doch so viel zu tun haben! Das Seminar morgen, Torten backen... Wir sind mit der Zeit ganz schlecht dran, und kommst mir wieder mit dem Gerede vom neuen Kleid!

Vera: Ich brauche doch für den Sonnabend ein neues Kleid. Ich habe nichts anzuziehen.

Olga: Kommst nicht in Frage! Außerdem guck’ mal in deinen Schrank hinein: er ist gerammelt voll. Was da alles rumhängt!

Vera: Ach, sei nicht ungemütlich! Es sind alles Sachen, die längst aus der Mode sind.

Olga: Und das knallrote?

Vera: Red’ also keinen Stuss! Das kannst du dir an den Hut stecken! Das Kleid ist unmöglich, viel zu lang! Es ist weg vom Fenster.

Olga: Kannst du das nicht kürzen?

Vera: Man trägt ganz andere Farben.

Olga: Dass ich nicht lache! Ist es denn so wichtig, welche Farben modisch sind? Der ganze Rummel mit der Mode ... mir kann das alles gestohlen bleiben. Klassisch geschnittene Sachen sind zeitlos und immer gut.

Vera: Wie man es nimmt! Ich bin fast davon überzeugt, dass die Mode den Menschen fließt, dass sie Stimmung schafft. Moderne Kleider... Ich freue mich immer wie ein Schneekönig darüber.

14.2. Geben Sie den Inhalt des Dialogs wieder

14.3. Spielen Sie den Dialog

14.4. Wenden Sie sich an ihre Studienkollegen mit einer Frage, einem Vorschlag, worauf man mit "das kann mir gestohlen bleiben", "das kannst du dir an den Hut stecken", "wie man es nimmt", "das kommt nicht in Frage" antworten kann

14.5. Nehmen Sie Stellung zu der Auseinandersetzung zwischen Olga und Vera über die Bedeutung der Mode, des Aussehens eines Menschen!

Kleider machen Leute! - was ist hier Wahres dran?

Підсумовуючи, зазначаємо, що запропонована нами система вправ на опанування ФО в процесі навчання німецької мови є нашим першим досвідом відбору, тематичної класифікації ФО. Робота у цьому напрямі повинна бути продовжена, оскільки ФО увійшли в широкий мовний вжиток, про що засвідчують контексти їх вживання.

Аналіз і вивчення ФО мають важливе значення для досягнення комунікативної компетенції, допомагають адекватному засвоєнню мови.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження, присвяченого аналізу методики формування фразеологічної компетентності учнів ліцею в процесі вивчення німецької мови, можемо зробити такі висновки:

Дослідження з фразеології охоплюють усе ширше коло проблем. Серед них такі, як вивчення історичної фразеології, порівняльно-зіставний та структурно-типологічний аспекти дослідження.

У ФО знаходять своє відображення особливості побуту, звичаїв народу, історичних подій. Національно-культурна семантика ФО забезпечує більш глибоке проникнення в сутність цих одиниць, більш глибоке розуміння образу, який покладено в основу ФО. І це важливо для навчального процесу, тому що з методичної точки зору розкриття мотиваційної бази ФО підвищує рівень володіння ними, забезпечує краще запам'ятовування, підвищує інтерес до мови.

У нашому дослідженні ФО були розглянуті в якості джерела інформації лінгвокультурологічного характеру і засоби формування фразеологічної компетентності учнів, засіб активізації пізнавальної діяльності учнів, так як ФО підвищують увагу учнів та сприяють зростанню їх пізнавальної діяльності, створюючи позитивний емоційний фон і підвищуючи мотивацію до вивчення іноземної мови.

В ході виконання роботи нами була запропонована методика навчання ФО німецької мови, яка, на наш погляд, найкраще сприяє формуванню мовної та міжкультурної компетенцій учнів: це лексично-граматичні вправи та творчі завдання. Вправи, що сформовані за ступенем зростання складності їх виконання. Синонімічні ряди складаються з двох або трьох, рідше чотирьох, синонімів. Таке обмеження синонімічних рядів проводиться свідомо для того, щоб у ці ряди потрапили тільки найбільш вживані слова німецької мови.

Аналіз та вивчення ФО мають важливе значення для досягнення фразеологічної компетентності, допомагають адекватному засвоєнню мови. Вивчення ФО, завдяки яким мова стає образною, емоційною й стилістично забарвленою, є одним із шляхів збагачення словникового фонду німецької мови.

Результати проведеного дослідження відкривають перспективи для подальшої розробки варіантів формування фразеологічної компетентності при навчанні учнів ліцею або шкіл інших іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авалиани Ю.Ю. К семантической структуре фразеологических единиц. Вопросы фразеологии. 2012. №7. С. 29-34.
2. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: ИКАР, 2009. 448с.
3. Александрова Е.В. Понимание фразеологизма как национально-культурной метафоры. Вопросы когнитивной лингвистики. 2014. №3. С. 53-58.
4. Бім І. Л. Компетентнісний підхід до освіти та навчання іноземним мовам // Компетенції в освіті: досвід проектування. Зб. наукових праць. М .: ІНЕК, 2007, с. 156-163.
5. Байбара Т. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичні засади. Початкова школа. 2010. № 9. С. 29-36.
6. Баран Я.А. Основні питання загальної та німецької фразеології. Львів: Вища школа, 1980. 156 с.
7. Батюк Н.С. Фразеологічний словник. Київ, 1966.
8. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Програми для середньої загальноосвітньої школи. Початкова школа, 1-4 кл. Київ, 2006. 430 с.
9. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 1999. 320 с.
10. Бондар В. Дидактика. Київ: Либідь, 2005.
11. Васильева М.М. Условия формирования мотивации при изучении иностранного языка. Иностранные языки в школе, 2011. №2. С. 41-44.

- 12.Вашуленко М.С. Лінгводидактичні орієнтири сучасної початкової мовної освіти в Україні. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. В. 50. ЛНУ ім. Івана Франка, 2010.
- 13.Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва: Яз. славян. культуры, 2011. 287 с.
- 14.Гальскова Н. Д., Гез Н. І. Теорія навчання іноземних мов: Лінгводидактика і методика: посібник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. яз. вищ. пед. навч. закладів. М.: Видавничий центр «Академія», 2004. 336 с.
- 15.Гаврись В.І. Сталі сполучення слів у сучасній німецькій мові. Київ, 1971.
- 16.Гаврись В.І., Пророченко О.П. Німецько-український фразеологічний словник: в 2 т. Київ, 1981.
- 17.Горчакова И.А. Фразеологическая компетенция как одна из составляющих уровня профессионального владения первым иностранным языком: сб. материалов науч.-практ. конф. Екатеринбург: УрГПУ, 2009. Вып. 1. 159 с.
- 18.Греб М.М. Сучасні підходи до навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкової школи. Проблеми освіти: збірник наукових праць. Київ, 2015. Вип. 84. С. 109-114.
19. Гоштанар І.В. Національно-культурний аспект досліджень фразеологічних одиниць німецької мови. *Південний архів. Філологічні науки*. Вип. XIV. Херсон: Вид-во «Айлант», 2002. С. 62 – 65.
20. Гурвич П.Б. О пяти блоках норм и рекомендаций методики обучения иностранным языкам. Владимир: ВГПУ, 2014. 130 с.
- 21.Добрыднева Е.А. Коммуникативно-прагматическая парадигма русской фразеологии: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Волгоград, 2000. 42 с.

22. Жуков В.П. Семантика фразеологических оборотов. Москва: Просвещение, 2012. 190 с.
23. Зарубина Ю.И. Технология формирования лексических навыков на уроках иностранного языка. Инновационная наука. 2017. №3-2. С. 178-180.
24. Зубач О.А. Національно-культурна своєрідність семантики фразеологічних одиниць з колористичним компонентом у сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. «Германські мови». Донецьк, 2007. 23 с.
25. Коваль А.П., Коптілов В.В. Крилаті вислови в українській літературній мові. Афоризми. Літературні цитати. Образні вислови. Київ, 1975.
26. Кравцова І.І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2016. Вип. 20(2). С. 29–32.
27. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. Москва: Сов. энцикл., 1990, 685 с.
28. Малько К. О. Формирование лингвострановедческой компетенции в процессе обучения иностранным языкам. Инновационная наука. 2015. №6-1. С. 224-226.
29. Марковська А.В. Німецькі фразеологізми з національно-культурним потенціалом у газетно-публіцистичному стилі. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2013. Вип. 11. С. 223-232.
30. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов: 10-11 класи: затв. наказом М-ва освіти і науки України від 11.09.2017. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

31. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
32. Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка. Департамент по языковой политике, Страсбург. Москва: МГЛУ, 2005. 247 с.
33. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
34. Пометун О. Компетентісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. 2005. № 1. С. 65-69.
35. Пономарьова К.І. Реалізація компетентісного підходу в навчанні молодших школярів української мови. Початкова школа. 2010. № 12.
36. Потюк І. Комунікативна компетенція як невід’ємна складова навчально-виховного процесу. Молодь і ринок. 2012. № 1 (84). С. 128–132.
37. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. Рідна школа. 2011. № 8-9. С. 4-8.
38. Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентісного підходу. Початкова школа. 2015. № 3. С.10-15.
39. Телия В.Н. Что такое фразеология? Москва: Наука, 1966. 186 с.
40. Урманова Л.Э. Культуроведческая компетенция: подходы к дефиниции, составляющие, пути формирования в процессе преподавания английского языка. Инновационная наука, 2015. №4-2. С.153-154.
41. Bally Ch. Course in General Linguistics. Illinois: Open Court, 1983. 327 p.
42. Bernstein W. Die Phraseologie als Verständnisproblem im Leseunterricht. Lebende Sprachen. Heft 2. 1985. S. 70-74.
43. Burger H. Handbuch der Phraseologie. Berlin; New York, 1982. 409 S.
44. Černyševa I. Feste Wortkomplexe des Deutschen in Sprache und Rede.

45. Černyševa I. Variabilität im Sprachsystem und Text auf lexikalisch-phraseologischer Ebene/ Zschr. für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. B.33, H.3, Berlin, 1980. S. 115-150.
46. Černyševa I. Zum Problem der phraseologischen Semantik. Untersuchung zur deutschen Phraseologie. Wiss. Z. K. Marx, Univ. Leipzig 1981, S. 424-429.
47. Cowie A. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Clarendon Press, 2012. 258 p.
48. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in sechs Bänden. Mannheim, Wien, Zürich, 1970-1980. 2992 S.
49. Fleischer W. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig, 1982. 250 S.
50. Granger S. *Phraseology in Foreign Language Learning and Teaching*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2016. 259 p.
51. Legutke M-K. Kommunikative Kompetenz und Diskursfähigkeit. *Handbuch Fremdsprachendidaktik* / Ed. Hallet W., Königs F. G. Seelze-Velber, 2010. P. 70–
52. Ol'sanskij I. Landeskundliche Information und ihre lexikographische Erfassung. *Deutsch als Fremdsprache*. Leipzig, 1982. S. 277-279.
53. Pilz K. *Phraseologie: Redensartenforschung*. Stuttgart, 1981. 183 S.
54. Rigotti E.T. *Kommunikative Kompetenz im Fremdsprachenunterricht in der Sekundarstufe: Italienisch lernen in Deutschland, Deutsch lernen in Italien. Eine vergleichende Analyse*. Ludwigsburg, 2010. URL: <https://phbl-opus.phlb.de/frontdoor/index/index/docId/28>
55. Schippan Th. Die Merkmale der Phraseologismen. Leipzig, 1975, S. 125-131.
56. Schippan Th. *Einführung in die Semasiologie*. VEB, Bibliographisches Institut, Leipzig, 1972. S.143-144.

57. Schmidt W. Deutsche Sprachkunde - 7-e bearb. Aufl. Berlin: Volk und Wissen Verlag, 1972. 344 S.
58. Schmidt W. Deutsche Sprachkunde. Volk und Wissen, Volkseigener Verlag. Berlin, 1967. 297 S.
59. Stepanova M., Černyševa I. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. München, 1986, 247 S.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фразеологічні одиниці до теми «Людина: зовнішність та риси характеру»

Phraseologismen, die Emotionen ausdrücken

- *j-m angst und bange machen* розм. фам. навіювати страх на кого-н.
- *die Angst ist j-m in die Beine gefahren* розм. у кого-н. від страху підломилися ноги; у кого-н. в п'ятах похолело від страху.
- *mehr Angst als Vaterlandsliebe haben* розм. ірон. бути дуже боягузливим, лякливим.
- *j-n in Angst und Schrecken halten* тримати кого-н. у страху.
- *in tausend Ängsten schweben* 1. бути дуже занепокоєним; Wir schwebten in tausend Ängsten, als es immer später wurde und von ihr nichts zu sehen und zu hören war. (W. Friederich) 2. um j-n, etw. дуже хвилюватися за кого-н., що-н.
- *aus Angst darf man wichtige Dinge nicht versäumen* присл. = вовків боятися — у ліс не ходити;
- *Angst macht auch den Alten laufen* присл. = страх має довгі ноги;
- *j-m bricht der Angstschweiß aus* кого-н. проймає піт від страху.
- *es ist j-m himmelangst* розм. хто-н. дуже боїться, кому-н. дуже страшно.
- *j-m flattert die Hose vor Angst* розм. у кого-н. жижки трусяться від страху.
- *einen Bauch voll Zorn (або Wut) haben* розм. фам. лопатися від злості, кипіти злістю;
- *Wut, Zorn usw. in j-s Fell hin- einklopfen* розм. зігнати гнів, злість на кому-н.
- *seinem Ärger Luft machen (тж. seinen Ärger abreagieren)* розм. дати вихід своїй злості.

- *seinen Ärger an j-m auslassen* розм. зігнати свою злість на кому-н.
- **j-m Ärger bereiten (або machen)** завдавати клопоту кому-н.; шарпати нерви, досаждати кому-н. *Machen Sie mir keinen Ärger, sonst kommen Sie lieber nicht.* (H. Beck)
- *sich (D) Ärger machen* псувати собі кров, шарпати собі нерви.
- *mach keinen Ärger!* розм. будь людиною!, не ускладнюй справи!
- *ich habe meinen lieben Ärger mit dir!* розм. біда мені з тобою!
- *nichts als Ärger und Verdruß haben* мати самі неприємності;
- *viel Ärger mit etw., mit j-m haben* мати багато клопоту, прикрощів з чим-н., КИМ-Н.
- *krank sein vor Ärger* захворіти від злості, бути у нестямі від злості;
- *j-n krank (або schwarz, zu Tode) ärgern* дуже розсер дити, вивести з себе кого-н.;
- *sich schwarz (або scheckig, grün und gelb, blau) ärgern* розм. почорніти (позеленіти, посиніти) від злості; не тямити себе від злості;
- *sich (D) die Gelbsucht (або die Kränke, die Krätze, die Platze, Schwind sucht) an den Hals ärgern* розм. фам. розлютуватися; = рвати й метати;
- *nicht ärgern, nur wundern!* прик. спокійно, не втрачай самовладання!
- *mein Ärgernis geben* книж. завдати прикрощів кому-н.
- *an etw- (D) Ärgernis nehmen* книжн. розсердитися через що-н., обуритися з приводу чого-н.
- *j-m ein Ärgernis sein* бути тягарем для кого-н., завдавати багато клопоту, мороки кому-н.
- *ein Ärgernis bist du!* розм. біда, морока мені з тобою!;

- ***j-n blau und grün (або blaß) ärgern*** розм. фам. роздратовувати, допікати до живого кого-н., дошкуляти кому-н. Sie haben mich gequälet, geärgert blau und blaß. (H. Heine)
- ***sich das blaue Herzleid an den Hals ärgern*** розм. злитися до нестями, занедужати від злості.
- ***Eifersucht ist eine Leidenschaft, die mit Eifer sucht, was Leiden sdiafft (мж. Eifersucht Leid mit Eifer sucht)*** присл. ревності — це пристрасть, що завдає лише страждання.
- ***wo keine Eifersucht, ist keine Liebe*** присл. без ревності немає й кохання.
- ***j-n bis aufs Blut hassen*** ненавидіти кого-н. усіма фібрами душі
- ***in der Glut des Hasses*** палаючи ненавистю.
- ***eine fragwürdige (або zweifelhafte) Existenz*** розм. підозріла особа; темний тип
- ***mit Ach und Weh (mit Weh und Ach)*** розм. охаючи і зітхаючи;
- ***Einsamkeit bringt Traurigkeit*** присл. = в порожній хаті сумно й спати.
- ***(wie) in Abrahams Schoß sitzen (або ruhen, schlafen)*** жити, як у раю, як у бога за пазухою (бібл.досл. як у лоні Авраамовім);
- ***ins ewige Leben (або zur ewigen Ruhe, in die Ewigkeit eingehen)*** висок, евф. померти, заснути навіки, вічним =сном.
- ***ein gutes Gewissen ist das besie Ruhekissen*** присл. хто чисте сумління має, той спокійно спати лягає;
- ***ein böses Gewissen hat Wolfshne (мж. böse' Gewissen, böser Gast, ~der Ruhe noch Rast)*** присл. совість спати не дає;
- ***seine müden Knochen ausruhen (або ausstrecken)*** розм. дати своїм кісткам відпочинок, відпочити.
- ***j-d schafft eine Aura von Sympathie um sich*** хто-н. випромінює чари, хто-н. зачаровує

- ***ein feines Gefühl haben*** тонко відчувати (що-н.)
- ***j-n abgöttisch lieben*** палко кохати, обожнювати кого-н.
- ***Affenliebe hegen*** розм. виявляти сліпу, безрозсудну любов.
- ***(ach) du liebes bißchen!*** розм. фам. ах ти боже мій!, треба ж!
- ***ein junges (або nettes, liebes, hübsches) Ding*** розм. молоденька (або симпатична, мила, гарненька) дівчина.
- ***lieber (або besser) heute ein Ei, als morgen ihrer drei (або als morgen ein Küchlein) (тж. ein Ei heute ist besser als eine Henne morgen)*** присл. краще синиця в жмені, ніж жура вель у небі; краще нині горобець, як завтра голубець;
- ***lieber ein Ende mit Schrecken als ein Schrecken ohne Ende*** присл. краще жахливий кінець, ніж жах без кінця.
- ***lieber Flöhe hüten (тж. es ist leichter, einen Sack Flöhe zu hüten)*** розм. жарт, усе що завгодно, тільки не це.
- ***seine (helle) (або заст. liebe) Freude an etw. (D), an j-m haben*** розм. відчувати справжнє задоволення, насолоду від чого-н., не натішитися ким-н., чим-н.;
- ***eine Frucht der Liebe*** дитя кохання (позашлюбна дитина);
- ***j-m Gutes (und Liebes) erweisen*** зробити послугу кому-н., зробити добро кому-н.
- ***kleine Händel stärken die Liebe*** присл. милі посваряться – краще помиряться.
- ***wer vieles beginnt, gar wenig zustande bringt (тж. wer vielerlei beginnt, gar wenig Dank gewinnt)*** присл. = за двома зайцями поженешся, жодного не зловиш;
- ***vielen Dank für die Blumen!*** розм. ірон. дякую за пораду!, натяк зрозумів, дякую!

- *Böses mit Gutem vergelten (або заст. danken)* віддячити добром за зло.
- *vielen Dank für Backobst (або für Obst, für Obst und Südfrüchte)!* розм. фам. ні вже, дякую!, красенько дякую!
- *Dank ernten* заслужити похвалу.
- *schlechten Dank ernten* заслужи ти замість похвали чорну невдячність.
- *j-m Dank schulden* бути в боргу перед ким-н.
- *j-m Dank wissen* висок, бути вдячним кому-н. за що-н. Der Präsident muß es mir Dank wissen, wenn er ein rechtschaffener Vater ist. (F. Schiller)
- *j-m seinen Dank sagen (або висок. abstaten, bezeigen, entrichten)* висловити (або скласти) подяку кому-н.
- *zum (або als) Dank* на знак вдячності.
- *j-m zu Dank verpflichtet sein (тж. j-m Dank schuldig sein або schulden)* бути зобов'язаним, завдячувати кому-н.
- *langsam gegeben verliert den Dank* присл. = дорога поміч у свій час;
- *mit Dank schmelzt man keine Suppe (тж. «Hab' Dank» füllt den Beutel nicht)* присл. = із спасибі кожуха не пошиєш; спасибі в кишеню не покладеш.
- *wer dient, bis er ist unwert, dem ist des Teufels Dank beschert* присл. нове ситечко на кілочку, а як пристаріється —садять квочку;
- *der Becher der Freude* поет, чаша, келих веселощів.
- *vor Freude (bis) an die Decke springen* розм. підскакувати (з радощів) аж до стелі.
- *(eine) diebische Freude haben (тж. sich diebisch freuen) an etw. (D)* розм. страшенно радіти з чого-н.
- *j-m Freude bereiten (або machen, bringen, spenden)* робити приємність, давати радість кому-н.;

- *seine (helle) (або заст. liebe) Freude an etw. (D), an j-m haben* розм. відчувати справжнє задоволення, на солоду від чого-н., не натішитися ким-н., чим-н.;
- *herrlich und in Freuden leben* жити собі на втіху, жити в розкошах.
- *geteilte Freude ist doppelte Freude, geteilter Schmerz ist halber Schmerz* присл. з друзями і горе - півгоря, а радість подвійна;
- *das Greisenalter bringt keine Freuden* присл. = старість не прийде з добром: коли не з кашлем, то з горбом;
- *wer keinen Kummer kennt, der weiß nicht, was Freude ist* присл. хто не зазнав лиха, той не знає й радощів
- *den vollen Kelch der Freude aus trinken* досхочу натішитися, зазнати насолоди.
- *j-n seiner Freiheit (або seiner Rechte) berauben* позбави ти кого-н. волі (або прав).
- *sich (D) die Freiheit nehmen (тж. sich Freiheiten herausnehmen)* насмілитися, взяти на себе сміливість, дозволити собі вільність.
- *in Freiheit kommen* вийти на волю, звільнитися.
- *Freiheit ist über allen Reichtum (тж. Freiheit geht über Silber und Gold)* присл. воля дорожча за срібло і золото.
- *je mehr Freiheit, je mehr Mut wille* присл. дай серцю волю – заведе в неволю.
- *der Freiheit eine Gasse bahnen* висок. прокласти шлях до царства свободи.
- *der Dumme hat's Glück* присл. дурням щастить;
- *glücklich durch kommen* щасливо відбутися;
- *der Dussel schläft mit dem Kopf auf seinem Glück* присл. дурень за щастям біжить, а воно в нього під ногами лежить; дурням щастя;

- *eine gute Ehe führen (мж. in glücklich licher Ehe leben)* мати щасливе подружнє життя;
- *wenn Eheleut' haben inen Sinn, so tragen sie alles Unglück in* присл. нащо й клад, коли всім лад;
- *ohne Fleiß kein Preis (мж. Fleiß ist des Glückes Vater)* присл. без труда нема плода;
- *einen Freund erkennt man in der Not (мж. im Unglück zeigt sich der Freund; Freunde in der Not gehen hun dert auf ein Lot)* присл. в лиху годину пізнаєш вірну людину;
- *Geld allein macht nicht glücklich* не в грошах щастя.
- *damit hast du bei mir kein Glück* цим ти в мене нічого не доб'єшся.
- *j-d hat weder Glück noch Stern* кому-н. ні в чому не щастить.
- *sein Glück machen* добитися успіху, улаштуватися в житті; знайти своє щастя.
- *sein Glück versuchen (або probieren)* спробувати щастя.
- *j-m Glück und Segen wünschen* побажати щастя і благополуччя кому-н.
- *ein Glück verscherzen* розм. легковажно випустити своє щастя.
- *sein Glück verträumen* розм. прогавити своє щастя.
- *sich auf sein Glück verlassen* покладатися на своє щастя, діяти на-вмання.
- *vom Glück begünstigt sein* бути улюбленцем долі.
- *auch uns wird das Glück einmal lächeln* присл. буде й на нашій вулиці свято; і в наше віконце гляне сонце;
- *Glück und Glas, wie leicht bricht das!* присл. щастю не вір; на щастя не покладайся.
- *das Glück ist wie Aprilwetter* присл. щастя мінливе.

- ***Glück läuft einem ins Haus, dem anderen heraus*** присл. = хтось живе — наживеться, а хтось живе — нагорюється;
- ***jeder (або der Mensch) ist seines Glückes Schmied*** присл. усяк свого щастя коваль; усяк сам собі долю кує.
- ***wer das Glück hat, dem fliegen die Enten gebraten ins Maul (тж. wer das Glück hat, dem geben seine Hühner Milch; wer das Glück hat, der fährt auf einem Besenreis über den Rhein; wei's Glück hat, dem kalbt ein Ochs)*** присл. у кого щастя заве деться, у того й півень несеться; кому щастя, той і на кию виплине; коли не ведеться, то й курка не несеться.
- ***wem das Glück pfeift, der tanzet wohl (тж. wem das Glück aufspielt, der hat gut tanzen)*** присл. = кому в житті щастить, той і лиха не знає;
- ***jagt er das Glück zur vordem Tür hinaus, es läuft ihm zur hintern wieder zu (тж. ein Glück bringt das andere; wo das Glück ansetzt, da regnet es Glück)*** присл. = щастя в парі ходить.